

HELSINKI ETEÄ - KAARELA MAALMIN -
KARTANO

Kivikautisen asuinpaikan
kaivaus

Seija Sarkki 1976

SISÄLLYS

	sivu
Johdanto	2
Kaivauspaikan esittely	3
Sijainti ja maaston kuvaus	3
Kaivaustekniikka	4
Kaivausvaiheet	5
Yhteenvedo	8
Luettelo kartoista ja kuvatauluista	10
Negatiivit, joista ei ole liitetty kopioita kertomukseen	10
Luettelo kertomukseen liittyvistä diapositiiveista	11
Ote peruskartasta 2043 01 HÄMEENKYLÄ, painettu 1967, A 4	12
Yleiskartta 1:500	A 3 13
Pinta- ja pohjavaaitukset 1:200	A 4 14
Ruudut 96-106/86-92, tasot 2,-4, 1:25	A 2 15
Ruudut 100-116/94-104, tasot 2.-5. 1:25	A 1 16
Profiili A-B eteläkaakosta 1:25	A 2 17
Profiili A-C itäkoillisesta 1:25	A 3 18
Kuvat 1 ja 2	19
Kuva 3	20

JOHDANTO

Helsingin Malminkartanon kivikautisen asuinpaikan löysi V. Lehtosalo inventoidessaan silloisen Helsingin pitäjän muinaisjään-
nöksiä 1960-luvun alussa. Tähän inventointiin liittyvät löydöt
KM 14911:10-14, 15145:1-6, 15152:1 ja 15155:1-4. Kesällä 1971
Maarit Lönnberg kaivoi melko laajalla alueella tämänkertaisen
kaivausalueen länsi- ja pohjoispuolella.

Keväällä 1976 sain museoviraston esihistorian toimistolta mää-
räyksen lähteä tutkimaan Malminkartanontien alueen siltä kohdal-
ta, missä uusi tie tulisi hävittämään täytetyn hiekkakuopan
pohjois- ja itäpuolella mahdollisesti vielä jäljellä olevan
asuinpaikan osan.

Kaivaus suoritettiin 12.07. - 31.08. 1976. Helsingin kaupungin
rakennusviraston katurakennusosaston myöntämän määrärahan suu-
ruus oli 57.250 mk. Kaivauksen syynä olivat siis alueen tierä-
kennussuunnitelmat. Kaivetun alueen suuruus oli 364 m².

Helsingissä 30.04. 1977

Seija K. Sarkki

Seija K. Sarkki

HELSINKI ETELÄ-KAARELA MALMINKARTANO

Kivikautisen asuinpaikan kaivaus 1976.

Kylä: Etelä-Kaarela, tila: Malminkartano (tulevan Malminkartanon tien alue), rek.n:o 4:6.

Maanomistaja: Helsingin kaupunki, osoite: Helsingin kaupungin rakennusvirasto, katurakennusosasto PL 164 00131 Helsinki 13.

Peruskartta 2043 01 HÄMEENKYLÄ, painettu 1967.

Kaivausalueen koordinaatit: x = 82 06

y = 47 48

z = n. 23-25 m mpy.

Paikalta ovat löydöt KM 19902:1-322.

Aikaisemmat löydöt: KM 14911:10-14, 15145:1-6, 15152:1, 15155:1-14 sekä 18514:1-334.

Aikaisemmat tutkimukset: V. Lehtosalon Helsingin pitäjän kiinteiden muinaisjäännösten inventointi 1962, Maarit Lönnbergin kaivaus 1971

Sivut 12-18 ovat kertomukseen liittyviä karttoja.

Sivut 19-20 ovat kuvatauluja, joissa on valokuvat negatiiveista ff. 47226-47233.

Luettelo kartoista, kuvatauluista, diapositiiveista sekä negatiiveista ff. 47234-47239 on kertomuksen lopussa.

Diar. 01.09.1976.

Sijainti ja maaston kuvaus

Helsingin Malminkartanon asuinpaikan kesän 1976 kaivausalue sijaitsee Malminkartanon päärakennuksesta noin 900 metriä länsilounaaseen, Vanhan Nurmijärventien (nykyisin Malminkartanonkuja) luoteispuolella, aivan tien vieressä. Vihdintien risteyk-

sestä on paikalle matkaa noin 700 metriä (kartta s. 12). Kaivauspaikan pohjois- ja länsipuolella sijaitsee työvoimaministeriön vastaanottoasuntola, jonka alueella Maarit Lönnberg suoritti kaivauksen 1971.

Kaivauspaikka on suuren, entisen hiekkakuopan pohjoisreunaan jäänyt mänty- ja koivumetsää kasvava kieleke, josta puut oli kaadettu juuri ennen kaivausta. Hiekkakuoppa, joka on todennäköisesti tuhonnut suurimman osan asuinpaikasta, on muutama vuosi sitten täytetty, ja täytemaa-alueella kasvoi jo paikoin matalaa koivikkoa (kuva 1 s.19). Kaivauspaikan länsi- ja osittain eteläpuolella on melko tasainen ja hyvin loivasti länteen päin viettävä peltoaukea, jonka pohjoisreunassa on metsääkasvava niemeke. Sama metsikkö jatkuu laivauspaikan pohjoispuolelle, missä maasto nousee jyrkästi kalliota kohti pohjoiseen. Kaivauspaikasta lounaaseen, täytetyn hiekkakuopan lounaispuolella on metsäsaareke, josta etelään viettää loivasti peltoaukea (kartta s. 12).

Kaivaustekniikka

Kaivaus aloitettiin vetämällä peruslinja A-B n. 4 metrin päähän tielinjan luoteisreunasta, korkeuskäyriä vasten, suunnassa länsilounas-itäkoillinen sekä toinen peruslinja A-C kohtisuoraan edellistä vasten, aivan täytemaan rajalle, suunnassa pohjoisluode-eteläkaakko. Viimeksi mainittu kulkee eteläkaakon puoleisessa päässään jonkin matkaa 25 metrin korkeuskäyrää pitkin (kartat ss. 13,14). Koordinaatisto on täten suunnassa pohjoisluode-eteläkaakko ja kasvaa itäkoilliseen ja pohjoisluoteeseen. Neljän neliömetrin suuruiset ruudut on merkitty parittaisilla luvuilla, ja kutakin ruutua on nimetty aina sen etelälounaiskulman mukaan (kartta s.14). Tästä pisteestä on myös

aina suoritettu kunkin ruudun sisällä tehdyt mittaukset.

Kiintopisteenä käytettiin kaivausalueesta etelälounaaseen sijaitsevalla täytemaa-alueella olevan, suurehkoon kiveen kiinnitetyn rautatapin päätä, jonka lukema oli 109 ja absoluuttinen korkeus merenpinnasta 25,14 metriä. Kiintopisteen absoluuttinen korkeus saatiin kiinnittämällä se noin 125 metriä kaivauspaikasta lounaaseen sijaitsevassa metsikössä olevaan valtakunnalliseen kiintopisteeseen n:o 627, jonka absoluuttinen korkeus merenpinnasta on 24,760 metriä (kartta s.13).

Turve- ja multakerros poistettiin lapioilla, alempana käytettiin sekä lapioita että lastoja aina tilanteen mukaan. Kartat piirrettiin noin 10 cm:n välein mittakaavassa 1:25, mutta puhtaaksi piirtämisvaiheessa erilliset tasokartat yhdistettiin siten, että yhdestä kartasta ilmenee kaikki tärkeät, kaivauksen aikana esiintulleet seikat. (kartat ss.15,16). Profiilikartat piirrettiin linjojen A-B ja A-C kohdalta (kartat ss. 17,18).

Kaivausvaiheet

Peruslinjojen vetämisen jälkeen avattiin niiden eteläkaakkoi- ja itäkoillispuolelle koeojat I ja II. Koeoja I, ruudut 100-126/100, oli 28 m pitkä ja 2 m leveä sekä koeoja II, ruudut 100/86-98, 14 m pitkä ja 2 m leveä. Ojien I ja II lisäksi avattiin koeojan II lounaispuolelta täytetylle alueelle työntyvä, ehjä maakieleke (ruudut 96-98/86-90) sekä koeojasta II itäkoilliseen päin koeoja III (ruudut 102-108/90 ks. kartta s.14).

Turve- ja multakerroksen alta, joka oli 15-20 cm paksu, paljastui paikoin harmahtava, punertavanruskea ja karkeahko hiekka, jossa oli havaittavissa harmaaksi palaneita kohtia. Ruudusta

108/100 löytyi toista kerrosta kaivettaessa pari kvartsi-iskosta ja ruudusta 98/90 keramiikan palasia. Keramiikkaa löytyi alas päin kaivettaessa myös ruuduista 96/88 ja 96/90 sekä edelleen ruudusta 93/90. Monissa paikoissa oli kampaileimakoristelua. Ruudusta 108/100 löytyi toista kerrosta kaivettaessa liuskekoru (19902:164), joka on katkenneen renkaan muotoinen. Koeojasta I löytyi myös keramiikkaa, sen keskikohdalta, samoin piitä jonkin verran.

Koska löytöjä oli melko vähän, mutta kuitenkin kaikista koeojista sekä alueen eteläreunasta (ruudut 96-98/86-90), päätettiin ojat ja mainittu kulma kaivaa ensin pohjaan ja vasta sitten laajentaa kaivausaluetta, mikäli se olisi tarpeen.

Ruudusta 102/90 löytyi kolmannelta ja neljännestä kerroksesta saviastian palasia melko runsaasti ja näytti siltä, että astia olisi ollut suullaan maassa. Koeojan II pohjoisluoteispää oli löydötön, mutta ruuduista 100/90-92 löytyi runsaasti keramiikkaa, samoin edelleen alueen etelänurkan ruuduista (96-98/86-90) kolmannelta ja neljännestä kerroksesta.

Punaisenruskean, paikoin likaisen maakerroksen vahvuus oli koeojien reunoilla 20-30 cm, ja se näytti jatkuvan vielä avaamattomille alueille. Tämän ja tähänastisten löytöjen perusteella päätettiin avata koeojien välinen alue sekä koeojan I ja tienlinjan pohjoisluoteisreunan välinen alue (kartat ss.17,18).

Koeojien I, II ja III väliseltä alueelta eli ruuduista 102-114/92-98 paljastui noin 15-20 cm vahvan turve- ja multakerroksen alta samanlainen punertavanruskea, karkeahko hiekka, jossa siellä täällä oli harmaaksi palaneita, pienehköjä alueita (kartat ss.15,16). Löytöjä tuli toista kerrosta kaivettaessa tasaisesti koko alueelta, mutta vähän ja pääasiassa keramiikkaa. Keramiikkalöydöt keskittyivät lähinnä alueen pohjoisluoteis- ja etelä-

kaakkoisreunoihin. Jonkin verran löytyi myös piiesineitä ja -esineiden katkelmia sekä -iskoksia.

Ruuduissa 100/92-94, 104/92-96 ja 110-112/92-94 oli epämääräisen muotoiset likamaaläiskät, mutta ne hävisivät näkyvistä kolmatta kerrosta kaivettaessa. Niiden vahvuus oli siis noin 15 cm (kartat ss.14,15). Löytöjä ei enää tullut kolmannen kerroksen puolivälin jälkeen. Löytökerroksen vahvuus Koeojien I, II ja III välisellä alueella oli noin 20 cm ja puhdas pohjamaa tuli vastaan noin 40-50 cm:n syvyydessä maanpinnasta lukien. Alueen

Koeojan I pohjoisluoteispuoleiselta alueelta eli ruuduista 104-124/102-104 poistettiin turve- ja multakerros, jonka vahvuus oli suurin piirtein sama kuin muuallakin, samoin sen alta paljastuneen maan laatu. Löydöt täällä olivat niukat muualla, paitsi ruuduissa 112-116/102-104. Mainitulta alueelta löytyi runsaasti keramiikanpalasia, eniten kolmannesta ja neljännestä kerroksesta. Saviastianpalat olivat tiiviinä, paikoin jopa 45 cm vahvana kerrostumana. Heti tämän kerrostuman alta tuli esiin puhdas pohjahiekka. Karkeahko hiekka, jota oli sekä astianpalasten pinnassa että niiden välissä, oli ikään kuin kivettynyt.

Varmistuksen vuoksi avattiin vielä ruutujen 112-116/104 kohdalta 0,5 m leveä kaistale, koska keramiikkaesiintymä näytti jatkuvan tähän suuntaan. Saviastianpalasia löytyikin vielä ruutujen 114-116/106 reunasta, toisesta ja kolmannesta kerroksesta, mutta loppuivat sen jälkeen, eikä esiintymä näyttänyt enää jatkuvan pohjoisemmaksi.

Viimeiseksi tarkastettiin vielä varsinaisen kaivausalueen länsilounaispuolella oleva kumpare, missä vielä oli säilynyt ehyt maanpinta. Kumpare oli löydötön.

Yhteenveto

Maa oli koko avatulla alueella punertavanruskeaa, paikoin siinä näkyi likamaaläiskiä ja pieniä harmaaksi palaneita hiekka-alueita, jotka tulivat tulivat näkyviin heti turve- ja multakerroksen alta ja jatkuivat vain noin 10-15 cm alas päin. Niiden alta tuli esiin samanlainen punaruskea hiekka, mikä oli ominaista koko alueelle (kartat ss.14,15). Maan väri ja laatu muuttui itäkoilliseen ja eteläkaakkoon päin vaaleaksi savekiseksi hiesuksi sekä länsilounaaseen ja eteläkaakkoon päin täyttemaaksi.

Punertavan maakerroksen vahvuus oli 5- 45 cm, se rajoittui 25-23 metrin korkeuskäyrien välille. Vahvin se oli ruuduissa 112-114/102-106 ja 96-98/88-90 (kartat ss.17,18).

Liesiä eikä mitään muitakaan kiveyksiä ei ollut koko alueella.

Löytöjä tuli tasaisesti koko alueelta, mutta keramiikkalöydöt keskittyvät selvästi ruutuihin 96-98/86-90, 100-104/90 sekä 112-116/100-106, siis kaivausalueen eteläkulmaan ja pohjoisluoteisreunan keskipaikkeille (kuva 3 s.20, kartat ss.15,16). Löytöinä saatiin myös jonkin verran piiesineitä sekä niiden katkelmia ja pari karkeasti tehtyä kivilajiesinettä sekä pii- ja kvartsi-iskoksia.

Keramiikka oli laadultaan hyvää, saviaines oli tiivistä ja kovaa. Monissa paloissa oli vyöhykkeittäistä kampaleima- ja kuoppakoristelua. Jotkut palat olivat huokoista saviaainesta ja kampaleimakoristelu oli niissä niukkaa. Keramiikan perusteella muinaisjäännös ajoittuu tyyppillisen kampakeramiikan kauteen ja ehkä myös hieman sen jälkeiseen aikaan.

Nyt kaivettu alue on ilmeisesti jääne laajemmasta asuinpaikka-alueesta, jonka suurimmaksi osaksi lienee tuhonnut sen länsi- ja eteläpuolelle kaivettu hiekkakuoppa sekä kuoppaan myöhemmin

ajettu täytemaa.

Asuinpaikka saattaa liittyä varhaisempana osana sen pohjois- ja luoteispuolella kaivettuun muinaisjäätännösalueeseen, jonka Maarit Lönnberg tutki vuonna 1971 ja löysi sieltä muutamia palo- ja nuorakeraamiseen kauteen ajoittuvia saviastian palasia.

Tutkimatonta aluetta tässä ei enää ole. Ainoa mahdollinen paikka, missä asuinpaikkaa vielä voisi olla jäljellä, on tielinjan pohjoispuolelle jäävä kapea, noin 2 metriä leveä, ehjä maakaistale (kartta s.13). Mutta näin kapealta alueelta mahdollisesti saatavat löydöt tuskin tuovat mukanaan enää mitään uutta.

Luettelo kartoista ja kuvatauluista

- Kartat: s. 12 Ote peruskartasta 2043 01 HÄMEENKYLÄ, painettu 1967, A4
 s. 13 Yleiskartta 1:500 A 3, karttapohjana käytetty Helsingin kaupunkimittausosaston kaavakarttaa 46 25
 15 (F 6 2)
 s. 14 Pinta- ja pohjavaaitukset 1:200 A 4
 s. 15 Ruudut 96-106/86-92, tasot 2.-4. 1:25 A 2
 s. 16 Ruudut 100-116/94-104, tasot 2.-5. 1:25 A 1
 s. 17 Profiili A-B eteläkaakosta 1:25 A 2
 s. 18 Profiili A-C itäkoillisesta 1:25 A 3

Kuva-

- taulut: s. 19 Kuvat 1 ja 2, yleiskuvia (neg. 47226-47229)
 s. 20 Kuva 3, kaivausalue, osittain toisessa, osittain kolmannessa kerroksessa (neg. 47230-47233)

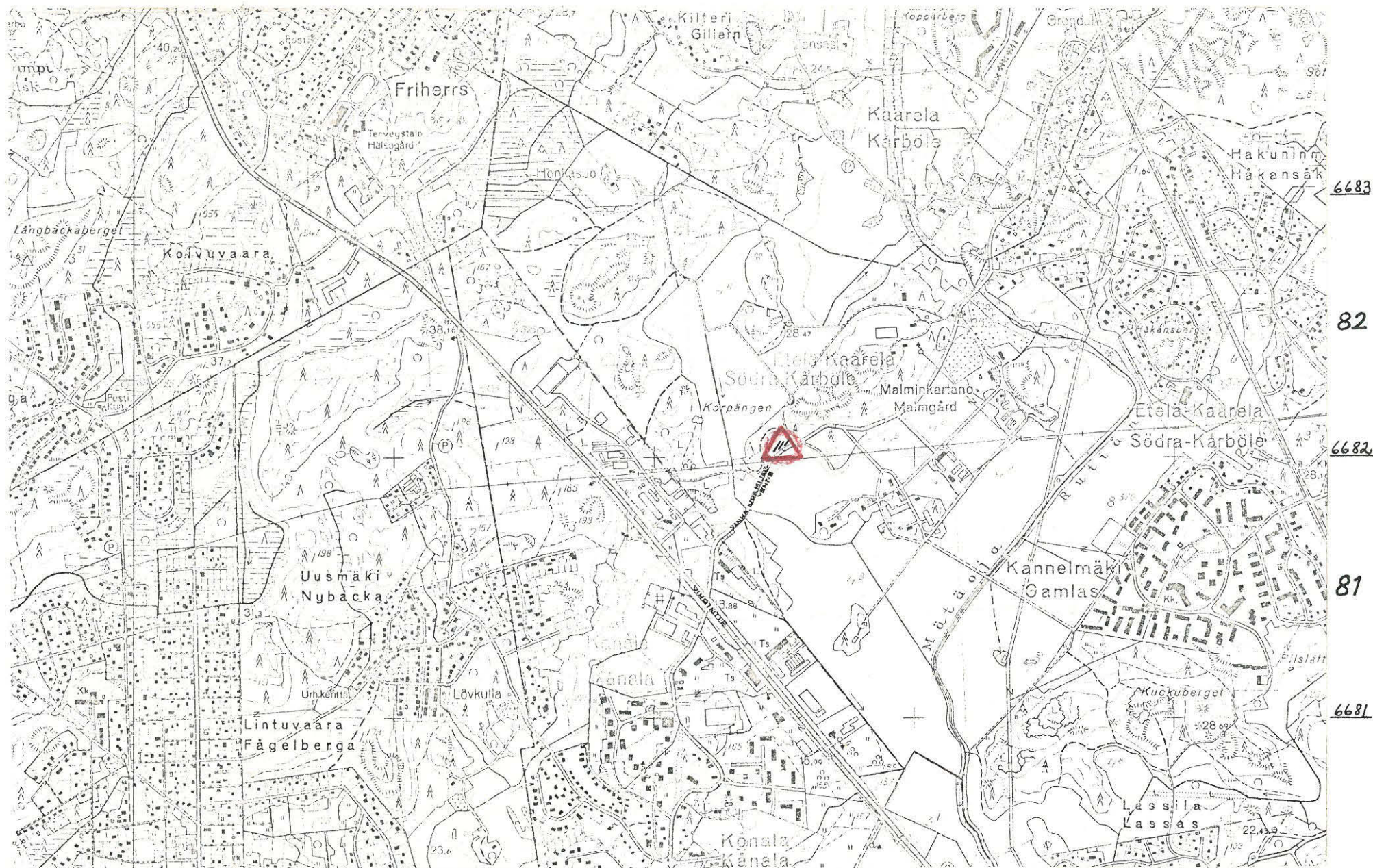
Negatiivit, joista ei ole liitetty kopioita kertomukseen:

- f. 47234 yleiskuva kaivausalueesta, hieman varhaisempi
 kaivausvaihe kuin kuvassa 3, lähes etelästä
 f. 47235 sama kuin edellä, lounaasta
 f. 47236 keramiikkaa ruudun 112/104 5. kerroksessa
 f. 47236 - " - - " - - " -
 f. 47238 ruudun 102/90 saviastian suuret reunapalat
 f. 47239 - " - - " -

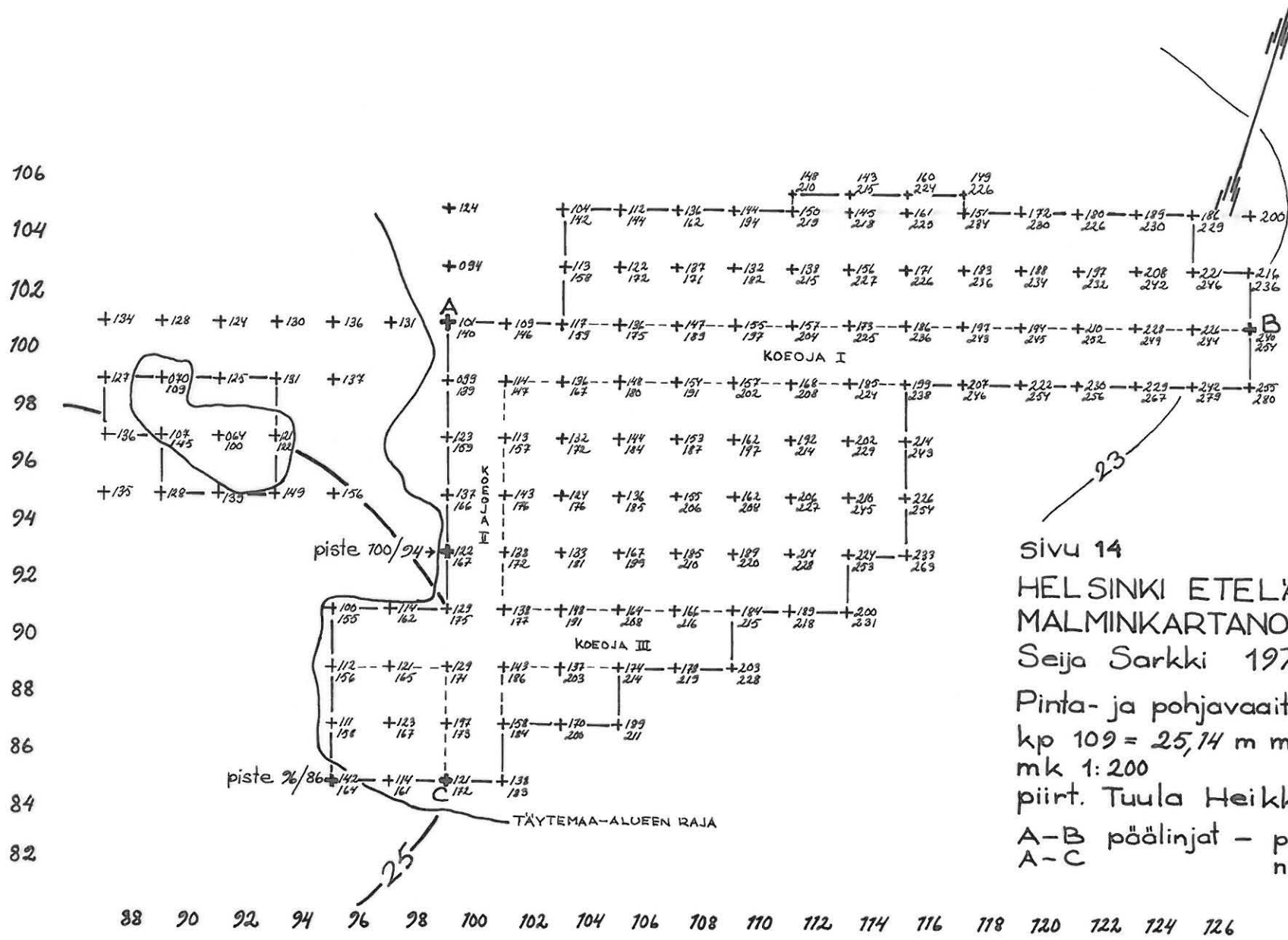
Luettelo kertomukseen liittyvistä diapositiiveista

- 2139 24x36 Helsingin Malminkartanon kaivauspaikka 1976, kuvattu
koillisesta
- 2140 I koeoja (kertomuksessa merkitty koeojaksi II) avattu
tutkittavan alueen lounaisosaa, kuvattu lounaasta
- 2141 Kaivausalue, osittain toisessa, osittain kolmannessa
tasossa, kuvattu lähes etelästä
- 2142 Kaivausalueen pohjoisosa samassa kaivausvaiheessa kuin
edellä, kuvattu lähes lännestä
- 2143 Ruudun 102/90 keramiikkaesiintymä, 4. krs. kuvattu län-
silounaasta
- 2144 Sama kuin edellä kuvattuna itäkoillisesta
- 2145 Ruutujen 112-114/102 keramiikka-alueita, 5. krs. kuvat-
tu lännestä
- 2146 Sama kuin edellä kuvattuna etelästä

HELSINKI ETELA'-KAARELA MALMINKARTANO 1976

ote peruskartasta 2043 01 546 tutkittu alue 547 47 548 48 549
 HÄMEENKYLÄ
 painettu 1967
 x= 82 06
 y= 47 48

Sivu 14
 HELSINKI ETELA'-KAARELA
 MALMINKARTANO
 Seija Sarkki 1976
 Pinta- ja pohjavaaitukset
 kp 109 = 25,14 m mpy.
 mk 1: 200
 piirt. Tuula Heikkurinen
 A-B päälinjat - profiilit piirretty
 A-C niiden kohdalta

HELSINKI ETELA'-KAARELA MALMINKARTANO

FF. 47226-47228

KUVA 1.
MALMINKARTANON KAIVAUSALUEKU-
VATTUNA ENNEN KAIVAUKSEN ALOT-
TAMISTA. NUOLESTA VASEMMALLA
NÄKYVÄ AVOIN ALUE ON TUTKITTAVAN
KIVIKAUTISEN ASUINPAIKAN JÄÄNNE.
KUVATTU KOILLISESTA.

F. 47229

KUVA 2.
KAIVAUS ON ALOTETTU, ENSIMMÄINEN
KOEJOJA, JOKA NÄKYY KUVASSA KESKEL-
LÄ, ON AVATTU MUINAISJÄÄNNÖKSEN
SKILYNEEN OSAN KAAKKOISREUNAAAN.
KUVAN ETUALALLA ON TÄYTEMAA-ALUE,
JOKA ON TUHOJNUT ILMEISESTI SUU-
RIMMAN OSAN MUINAISJÄÄNNÖKSESTÄ.
KUVATTU ETELÄLOUNASTA.

HELSINKI ETELÄ'-KAARELA MALMINKAR- TANO

FF. 47230-47233

KUVA 3. KAIVAUSALUE OSITTAIN TOISESSA, OSITTAIN KOLMANNESSA KAIVAUSTASOSSA. NUOLTEN OSOITTAMILLA ALUEILLA ESIINTYI RUNSAASTI KERAMIKKAA. OIKEALLA ON VANHA NURMIJKRVENTIE JA AIVAN KUVAN LAIDASSA OIKEALLA, METSÄN TAKAA HÄRMÖTTÄÄ MALMINKARTANON RAKENNUSRYHMÄ. KUVATTU LÄHES ETELÄSTÄ.